

Intro:

Linn Braseth-Gulliksen:

Norge har rykte på seg for å være et av verdens beste land å bo i. Var vi godt nok forberedt på en pandemi, og hvordan har vi klart oss i kjølvannet av koronaviruset Covid-19? Hvilken lærdom tar vi med oss videre? Hvordan har det gått når det norske folk skulle drive hjemmeskole og hjemmekontor samtidig, og hvordan har likestilling i hjemmet blitt påvirket av dette? Hva med de som måtte stå i samfunnskritiske jobber, her finner vi mange nordmenn med minoritetsbakgrunn.

Vi vil også se på hvilke følger korona-krisen har hatt for de mest sårbare gruppene. Eldre og personer med nedsatt funksjonsevne har fortalt om ensomhet og omlegging av tjenester. Krisesentrene har vært meldt om unormalt lav aktivitet, og barnevernet har fått langt færre bekymringsmeldinger som går på mistanke om vold og overgrep mot barn. Hva skjedde?

Lindis Sloan: Du hører på Likestillingspodden, som er likestillingssenteret KUN sin podkast.

Jeg er Lindis Sloan, programleder, og Linn Braseth-Gulliksen er redaktør. Dette er første episode i en serie av 5 om kjølvannet av korona. Episodene tar utgangspunkt i hvilke følger pandemien covid-19 har hatt utover det rent helsemedisinske. Hva skjer med likestilling i arbeid, mellom kjønnene, funksjonshemmedes rettigheter, etniske og språklige minoriteter, og vold i nære relasjoner?

Episode én omhandler et overordnet perspektiv på hvordan koronakrisen påvirker sårbare grupper, som barn, unge og eldre. Med meg i studio har jeg to av de som har et overordnet ansvar for å se på nettopp slike spørsmål. Anna Bjørshol er avdelingsdirektør i seksjonen for likestilling og universell utforming i barne-, ungdoms og familiedirektoratet. Bufdir er et likestillingsdirektorat og jobber med alle diskrimineringsgrunnlagene, og har ansvaret for å utrede og formidle kunnskap blant mye annet. Linda Marie Rustad er direktør for Kilden kjønnsforskning.no. Kilden er nasjonalt kunnskapssenter for kjønnsperspektiv og kjønnsbalanse i forskning, og driver primært med formidling av forskning på kjønn og likestilling.

Anna og Linda, dere er jo henta inn fordi dere har ansvar for det overordnede blikket på hvordan ulike hendelser i samfunnet og i samtiden kan sees i lys av de ulike diskrimineringsgrunnlag. Men hvordan blir problemer i samfunnet synliggjort av en slik krise?

Anna Bjørshol: Det er kanskje sånn som vi har snakka litt om nå at coronapandemien aktualiserer, forsterker noen problemstillinger på områder som er utfordrende fra før av. Det er veldig viktig, ikke sant, det kan være på voldsområdet, det kan være arbeidsmarkedet, hvordan det er forskjellig for kvinner og menn, kan være til utløsninger av rettigheter som allerede er der og som kanskje var vanskelig å innfri før pandemien som har blitt enda vanskeligere å innfri i pandemien. Så det er noe med at det forsterker problemstillinger vi allerede har i samfunnet

Linda Marie Rustad: ja der hadde jo Norges institusjon for menneskerettigheter den fantastiske rundt nettopp menneskerettigheter i forbindelse med den nedstengningen av eldrehjemmet, hvordan de eldre faktisk ble isolert og at det var et rettighetsbrudd.

Lindis: Ja slik er ikke nordmenn vant til å tenke om det?

Anna: Ja, og jeg synes at Norges institusjon for menneskerettigheter, de har vært utrolig flinke i denne fasen her, skal vi si, at de har hatt disse arrangementene i hagen og tatt opp ulike

problemstillinger. Jeg vil si at de har tatt det opp for alle liksom, som gjør at dette er interessant å høre på selv om man ikke jobber med likestilling i det daglige, men så det er nesten sånn for folk flest vil jeg si. Så de seminarene, de frokost møtene som NIM har hatt, de vil jeg anbefale altså, å høre på.

Vi har fått et oppdrag fra departementet om å følge med på, og dokumentere hvilke konsekvenser koronaen har hatt på likestillingsområdet, og som du nevnte så hadde jo likestillingsministeren sin likestillingspolitiske redegjørelse i april, det da er han tok opp nettopp situasjonen for folk med nedsatt funksjonsevne, mellom kvinner og menn, folk med annen etnisk bakgrunn, den skeive befolkninga og så videre og så videre. Dette trenger vi å dokumentere på kort sikt og også på lengre sikt. Og så fikk vi et oppdrag for å gjøre denne dokumentasjonen. Vi har per i dag, og det skal og Linda snakke litt mer om, for altså ikke sant, at vi samarbeider, Bufdir og Kilden. På konsekvenser for kvinner og menn på voldsområdet, arbeidsmarked, økonomi blant annet, så har vi innhenta informasjon fra ulike kilder på, hva skal jeg si, det som er blitt kalt funksjonshemmetfeltet. Vi har fått veldig mye god dokumentasjon fra funksjonshemmedes organisasjoner, vi har spurt fylkesmennene, vi har spurt kommunale råd om, altså hva er det de ser. Vi har hatt samarbeid på nordisk nivå og det er kanskje noe vi må snakke mer om Linda, fordi jeg tenker det er veldig viktig, så vi leverte også en rapport til Nordens Velferdssenter, som ønsker å se på hva er det vi i de nordiske landene ser nå, hva er situasjonen for personer med funksjonsnedsettelse. Så det har vi også levert og vi har også vært i kontakt med diverse kompetansemiljøer og vi har også snakket med dere likestillingssentra på en måte, hva er det dere ser nå på både nasjonalt og mere regionalt nivå.

Så dette er et kjempeviktig arbeid, for vi kom jo en ekstrem situasjon den 12. mars, da vi, hva skal jeg si, stengte ned landet? Hmm, og det er viktig å dokumentere, for å sånn «Vil du vite hva som har skjedd og hvordan det har påvirket folk». Veldig viktig for å se på konsekvenser på lengre sikt. Og som vi vet Linda er opptatt av, hvordan kan vi være forberedt hvis det kommer en ny pandemi om noen år. Forhåpentligvis så vil jo ikke gjøre det, men det er noe med å ha en beredskap for nå har vi noen erfaringer som vi tenker at, ja, men det er viktig, noen ting hva er viktig å tenke på.

Lindis: Ja, Linda, tar du utfordringa?

Linda: Ja, vi er i full gang vi. Denne situasjonen vi vært i har vært ganske en unik, man har snakket om at det er innført tiltak som har vært av en art som man ikke har sett siden andre verdenskrig. Så det har vært veldig spennende å følge, og så kom det veldig brått på, og det var veldig intenst og det var jo en forholdsvis kort periode. Og så kan man jo fort liksom bli etterpåklok, jeg skulle ønske, tenke oss, om vi hadde hatt på en måte en sånn beredskapstropp med forskere, og følgeforska det som hadde skjedd. Men sånn er det jo ikke. Men det vi gjør nå, vi har jo da fått et oppdrag fra Bufdir for å se på likestillingskonsekvenser av covid-19-epidemien, og nå holder vi på med vold mot kvinner. Vi skal også da som Anna sa se på arbeidsliv og økonomi over sommeren. Det som jeg tenker litt sånn overordnet, som vi ser nå, vi har hatt innspillmøter, både hatt workshop med forskere og vi har fått innspill fra mange forskjellige aktører.

Sånn helt overordnet så tenker jeg at, ja, det er jo litt sånn når forskerne sier at dette var på en måte en varslet katastrofe. De er ikke overrasket over det som har skjedd. Og da er jo spørsmålet, sitter vi egentlig med mye kunnskap som ikke blir tatt i bruk? Den kunnskapen som forskerne har, ikke sant de holder jo på de og vi formidler men hvordan får vi det liksom inn og ut til og helt ned på gulvet for å si det sånn, til de som er i førstelinjetjenesten. Så det med å på en måte få kunnskapen ut, kunnskap og forskning tatt i bruk tenker jeg er et interessant tema å diskutere, men også dette med beredskapen. Altså hvor systematisk og forpliktende og hva har vi, hva kan vi? Og der har vi jo både Krisesentersekretariatet og Likestillings- og diskrimineringsombudet har jo denne «Taushet tar liv»-kampanjen, og med handlingsplaner for vold i kommunene.

Men sånn overordnet sett så tenker jeg at koronasituasjonen kunne også vært en sånn test, på hvor robust er egentlig likestillingen i Norge? Hva skjedde hjemme? Jeg hørte en som sa at han hadde snakka med en hvor han var bankmann og hun var sykepleier, og han hadde jo alltid vært vant til at han hadde den viktigste jobben, og det var hun som måtte vike. Og nå har han en helt ny situasjon fordi hun var jo i en kritisk samfunnsfunksjon, så han fikk en helt ny opplevelse av at han ikke var den viktigste i familien. Så det kunne jo gå begge veier, dette her, men jeg tenker litt på det... Jeg tenker på skole, tenker på ungene, hvem har tapt og hvem har vunnet på digital undervisning? Alle nå har jo blitt kløppere og alle har vel fått innfridd sine egne strategier på å bli bedre i digitalisering ganske kjapt.

Men nås alle befolkningsgrupper? Altså sårbare minoritetskvinner for eksempel er det digitale virkemidler eller plattformer for kontakt som hjelper dem? Så jeg tenker det er veldig mange ting vi må være veldig oppmerksomme på framover, og det vil nok kreve en del. Jeg tror ikke dette er sånn bits and pieces, jeg tror vi må se ganske helhetlig og overordnet på det.

Lindis: jeg hørte en som sa at vi skal ikke tilbake til der vi var før, vi skal til der vi burde ha vært, eller der vi skal komme. At vi skal ta med oss all kunnskapen. Og det er der dere sitter i førersetet på, å ta med den kunnskapen. Vi skal for eksempel snakke med Nasreen Begum fra Bydelsmødrene, de gjorde jo akkurat det du snakker om, hvordan når man innvandrerkvinnene? Det blir veldig spennende å høre. Og vi skal også snakke litt om vold i nære relasjoner, der har vi hentet inn Wanja Sæther fra Krisesenteret i Salten, det var et annet aspekt – en ting er hva som skjedde her i Oslo, hvordan står det til resten av landet, klarer dere å hente inn det på noen måte?

Anna: vi har jo fylkesmennene, ikke sant som gir viktig informasjon. Vi har også, hver kommune har et kommunalt råd for personer med funksjonsnedsettelse som også gir viktig informasjon.

Lindis: Bufdir har jo også den veldig gode krisesenterstatistikken sin på hjemmesiden? Jeg hørte av Wanja at for første gang nå de siste 3 ukene har krisesenteret i Salten vært tomt, det er ingen beboere der for første gang noensinne.

Anna: Og vi ser litt forskjellig i forhold til krisesentrene, det var jo i starten så så vi at det var liten pågang, det har jo endra seg nå, ikke sant? Så pågangen er jo nå heldigvis bedre. Linda og jeg snakka litt om det før vi kom inn hit også, og det ser vi også, igjen for personer med funksjonsnedsettelse og sårbare kvinner, at det er informasjon som har vært utfordrende. Rett og slett å få god informasjon og riktig informasjon det tror jeg. Det er mange som gir tilbakemelding på at det har variert veldig.

Linda: Så jeg fikk litt sånn overskrifter i hodet, jeg, Norge var ikke stengt! Fordi politiet var der, krisesentrene var der, det var også hjelp å få i akutthelsetjenesten. Men det var det med kommunikasjon. Budskapet var «hold dere unna helsetjenesten», ikke sant, hold dere unna, bli hjemme. Og for sårbare kvinner som i utgangspunktet er veldig usikre på om de får hjelp, ikke sant, å ta det skrittet over dørstokken, rett og slett, selv om det er vold i hjemmet, kan være, føles veldig risikofylt, samtidig som du også selvfølgelig er redd for smitte. Men altså, myndighetene kom på banen, også på voldsfeltet. Men jeg tror på en måte at dette er en sånn – og jeg sier det med all respekt, det vært veldig mye bra formidling og kommunikasjon – men på dette området så tror jeg at her burde man ha visst i forkant og ikke begynne å lure på hvordan man skal komme og kommunisere når krisen oppstår så det er nok en ting. Og det er i forhold til det regionale, det har vi også sett litt på, for jeg tenker på, en ting er at vi har som du sier fylkesmannen og vi har kommunalt nivå og sånn, men jeg tror også at... Det også var det en som sa at hos meg, som bor da i det som heter grisgrendt strøk, så er det nabokona som har sett litt til meg, som pleier å se litt til meg. Men hun er jo hjemme nå, alle er hjemme, vi møtes ikke lenger. Det er lang vei til hjelpeapparatet det holder ikke å ta en telefon, også kanskje jeg må ta bussen da, og så er det ikke, det går ikke buss! Så

det tror jeg også er en, sånn rett og slett måten vi bor på i dette landet har også noe å si, og da må vi tilrettelegge kommunikasjonen og beredskapen også ut fra det. Så det syns jeg har vært litt viktig faktisk, å ha dette regionale perspektivet.

Anna: Ja jeg tenkte litt fordi jeg fikk noen sånne assosiasjoner eller tanker nå du, Linda, når du snakka om dette her med tjenestetilbud som stenges ned. Vi finner i Bufdir fikk jo et, hva skal jeg, si et oppdrag fra Barne- og familieministeren om å dokumentere, altså i forhold til sårbare barn og unge. Det har blitt nedsatt en egen koordineringsgruppe der alle statlige aktører sitter, som ledes av vår direktør, og det produseres rapporter hver 14. dag. Og det er klart at det har vært en bekymring i forhold til det tjenestetilbudet, skoletilbudet for barn og unge og spesielt de som er som er sårbare. Ikke sant, vi ser nå med familier som har barn med nedsatt funksjonsevne, ikke sant, det har vært krevende for mange som er avhengig av ulike tjenester samtidig, ikke sant, og de må være koordinerte. Det er viktig å liksom ha et skoletilbud som fungerer selv om du er avhengig av spesialundervisning, og dette har jo ikke fungert godt over hele landet, det vet vi. Så dette her er veldig viktig.

Linda snakka om sårbare kvinner, i forlengelsen av det så kan vi også snakke om for eksempel utviklingshemmede som kanskje på mange måter stenges litt ute av samfunnet. Og ikke sant det er opplevelsen av ensomhet og isolasjon, den tror jeg mange har kjent på. Spesielt hvis du er avhengig av andre folk, brukerstyrt personlig assistanse eller andre tjenester, ikke sant? Så den der følelsen av isolasjon, ensomhet, den tror jeg har vært ganske sterk blant mange.

Linda: Ja, det er derfor jeg tenker det at hvis vi hadde hatt mye lenger tid på oss også det er så voldsfeltet da som vi holder på med nå, at det er klart at det er også mange ulike typer problemstillinger; vold mot menn forekommer. Jeg har lurt på, for eksempel, denne veldig pressa situasjonen for veldig mange, og hvor man også har forhold til hjelpetilbud også i forhold til mental helse, for eksempel, det har blitt redusert permitteringer, presset økonomi, mer støy hjemme... Altså, er det også mere menn nå som har debutert som voldsutøvere? Det vet vi jo heller ikke, altså – en ting er på en måte hva vet vi om omfang, er det bare er de samme som utsettes for vold eller har vært mye nye tilfeller? Det er mye det er for tidlig å si noen ting om, og det tror jeg at det at vi er veldig utålmodige, vi har så behov for å vite. Og så sier forskning for eksempel at etter kriser, så langtidseffekten av vold og problematikk knyttet til vold kan man se etterdønninger av inntil 2 år etter krisen. Så det er jo liksom noe med at det er for tidlig og vi ønsker nesten nå å forskuttere langtidsvirkningene på et eller annet vis, for vi er så nysgjerrig og vi har så lyst også tilrettelegge.

Så altså jeg er jo veldig spent på hva oppfølgingen blir på likestillingsfeltet, det blir veldig spennende å se. Nå er vi i en veldig spesiell situasjon, og vi har mange som har spørsmål knyttet til likestillingseffekter, det være seg helse, ikke sant, det er at «menn dør, kvinner [...]», og i arbeidslivet er det kvinner som sitter i til førstelinjetjenesten veldig veldig mange steder. Det er ofte deltidsstillinger, nå har vi behov for egentlig fulltidsstillinger, da, veldig behov for helsehjelp. Så har du det kjønnsdelte arbeidsmarkedet, vi snakker om voldsfeltet, vi kan snakke om økonomi altså det er veldig mange punkter. Og så er det faktisk 10 år siden Skjeie-utvalget leverte sine innstillinger Struktur for likestilling og Politikk for likestilling. 10 år siden. Det kunne jo vært, altså det er jo én idé, og tatt en liten sånn fot i bakken nå. Liksom sånn hva er status? Det er litt sånn 10 år etter? Men da er det jo litt på en måte også med en veldig spesiell situasjon i ryggen, selvfølgelig, men det kunne ha vært en mulighet og sett litt på hva har skjedd. Og er vi, for den ønsket jo lage en struktur for likestilling, å ruste oss for en robust likestillingssituasjon i landet. Nå har vi hatt en krise, og hvor robust er det egentlig. Så det kunne vært litt spennende.

Lindis: Du hører på Likestillingspodden, som er Likestillingscenteret KUN sin podkast. Jeg er Lindis Sloan, programleder, og Linn Braseth-Gulliksen er redaktør. Dette er første episode i en serie på 5 om kjølvannet av korona.